

**Il-Benċmark ta' Tmiem l-Edukazzjoni Primarja
2022**

Il-Malti: Il-Fehim mill-Qari

Il-Marki: 30 marka

Il-Ħin: 50 minuta

Haress lejn il-ħarsetta u wieġeb il-mistoqsijiet.

Skoperta Mixtieqa

L-aħwa Beltin, li ġejjin minn familja li jaqalġuha u jikluha, isibu ruħhom f'palazz antik u mwarreb. Ix-xeni li sabu ma' wiċċhom kienu xokkanti u tat-twerwir. Imma fi żjara minnhom, tard billejl, skoprew dak li tant ilu mixtieq mill-awtoritajiet...

Niltaqgħu wkoll ma' Pietru, raġel anzjan u dixxendent tal-Kavallier Battista, illi xamm din l-iskoperta u ried li tkun tiegħu. L-istorja tkompli tikkumpli ruħha u l-misteri jiżdiedu!

Min sab din il-mappa?

Fejn se teħodhom?

Xi skop għandu Pietru?

L-awtoritajiet isiru jafu?

Min jaf! Aqra u sir af...

Pubblikazzjoni:

Stampatur Ltd, il-Ħamrun

ISBN 978-3-16-148410-0

Taħriġ A

(2 marki)

Immarka t-twegiba t-tajba billi tagħmel **linja** taħt ir-risposta t-tajba, skont dak li rajt fil-ħarsetta.

L-ewwel waħda hija eżempju.

1. Il-ħarsetta ssibha (fuq il-qoxra ta' quddiem tal-ktieb, f'nofs il-ktieb, fuq il-qoxra ta' wara tal-ktieb).
2. L-aħwa kienu mill-(Marsa, Belt, Furjana).
3. Din l-iskoperta nstabet go (palazz dekorattiv, palazz kbir, palazz qadim).

Taħriġ B

(2 marki)

Imla l-vojt mill-ħarsetta skont is-sens tas-sentenza.

L-ewwel waħda hija eżempju.

1. Fi żjara li għamlu fil-palazz, l-aħwa għamlu skoperta kbira.
2. Pietru huwa raġel anzjan li jiġi mill-bogħod minn _____ .
3. Il-_____ li sabu l-aħwa għenithom fit-tfittxija tal-iskoperta.

Taħriġ Ċ

(4 marki)

Immarka jekk hux **Veru** jew **Falz** skont dak li hemm fil-ħarsetta.

L-ewwel waħda hija eżempju.

	Veru	Falz
1. L-iskoperta ilha mixtieqa mill-awtoritajiet.	✓	
2. Ix-xeni ġewwa l-palazz kienu tal-biża'.		
3. Il-familja tal-aħwa kienet fqira.		
4. L-iskoperta seħħet fi nżul ix-xemx.		
5. F'din il-ħarsetta nsibu tliet mistoqsijiet.		

Taħriġ D

(2 marki)

Immaġina li inti wieħed/waħda mill-aħwa u dħalt f'dan il-palazz f'din l-istorja.

Iddeskrivi x'rajt.

Kompli din is-sentenza:

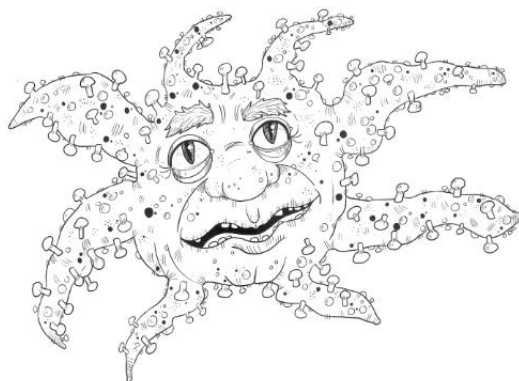
Jiena u oħti _____

Aqra din is-silta u wara wieġeb il-mistoqsijiet dwarha.

Is-Sultan Vido

L-Ewwel Parti

Is-sena 2022 hija s-sena tiegħi, l-istess bħas-sentejn ta' qabilha. Tiegħi, is-Sultan Vido, il-ħakkiem superpotenti tad-dinja. Jien il-mexxej maħbub tal-Vidjani, dawk il-ħlejjaq daqs nitfa li ħakmu dil-pjaneta minn tarf sa tarf tagħha. L-univers għad irid ikollu iehor bħali! (par. 1)

Qiegħed fuq fomm kulħadd. Ma taqbadx mal-internet b'laptop, tiftaħ radju, tara t-televizjoni, li ma tismax bija. **Xteridt mal-erbat irjieħ tad-dinja** f'leħha ta' berqa. Issibni kullimkien, sa wasalt fl-ibgħad irħajjel fil-qalba tal-foresta Amażonja. Nidħol inkiss inkiss fin-nies bla inkwiet ta' xejn. Sa mill-ħwejjeg imgeżwrin tan-nomadi, jiġġerrew fuq l-igmla fid-deżert tas-Saħara, irnexxieli ngħaddi u ninfiltra. (par. 2)

Nistma lil kulħadd l-istess, basta joqogħdu għal li ngħidilhom jiena. Ma nagħmilx differenza bejn trabi u xjuħ, irġiel u nisa, tfal u **zghazagh**. Għalija kull bniedem xorta, sakemm iħallini nbejjiet fih Vidjani, il-ġmiel tagħhom, ta' kull daqs, għamla u sura. Kburi ħafna bid-dehra maestuża tiegħi. Ħafna tal-fehma li għalkemm nagħtih lemħa, jien aktar gustuż mill-kuġin tiegħi Sars u lin-nanna Wenza l-influwenza, għalkemm niġi minnha mill-bogħod, fl-apparenza isbaħ minnha bil-bosta. (par. 3)

Tarawni biss taħt il-lentijiet tal-mikroskopju, għax kwazi invizibbli. Nistħajjilni bużżieqa ħamranija, minfuħa żzejjed, se tixpakka. Għandi subgħajja żgħar u jwaħħlu. Qishom is-swaba' tal-qarnita; biss ħafna iqsar

għax biex naqbad ma' xi ħadd m'għandix bżonn wisq sforz. Naqbad qabda ma' min ifettilli daqs tazza ilma. Infastidjuż u fitt aktar minn dubbiena. (par. 4)

Jingħad li ħolquni xi xjentisti f'laboratorju sigriet u ħrabtilhom. Hemm min qalagħha li tnissilt minn taħlita ta' mikrobi malizzjużi li kienu qed jgħammru fil-fdalijiet ta' annimali mejta. Il-verità nafha jien biss u mhux beħsiebni nikxifha. Biss kunu afu li tassew naf il-bidu tiegħi f'Wuhan, iċ-Ċina. (par. 5)

Taħriġ A: Aħdem dawn li ġejjin skont is-silta li qrajt.

(8 marki)

1. Aqta' linja taħt it-tweġiba t-tajba.

Is-Sultan Vido huwa

- a) l-għadu tal-Vidjani.
- b) r-re tal-Vidjani.
- ċ) pjaneta fl-univers.

2. Semmi mezz tax-xandir li semma jew wera lil Vido.

3. 'Xteridt mal-erbat irjieħ tad-dinja'. X'tifhem b'din il-frazi li hemm fit-tieni paragrafu?

4. Imla l-vojt bis-singular tan-nom **zghazagh**.

Kull _____ sema' b'Vido.

5. Liema espressjoni fit-tielet paragrafu tfisser **nixbah**?

6. Vido x'jiġi min-nanna Wenza l-influwenza?

7. Ma' xiex jitqabbel Vido minħabba subgħajh?

8. X'harbilhom ix-xjentisti Ċiniżi mil-laboratorju?

Kompli aqra din is-silta u wara wieġeb il-mistoqsijiet dwarha.

It-Tieni Parti

L-hena tiegħi nara n-nies jisogħlu, iqaḥqḥu, jogħtru u jintelqu. Fis-swali tal-isptarijiet issibni naqbez minn sodda għal oħra bla xkiel ta' xejn **qisni ballun tal-ping pong**. Id-difetti tal-bnedmin nafhom b'għajnejja magħluqa aktar mit-tobba, l-infermiera u l-ispeċjalisti. (par. 6)

Nistagħgeb kif xi persuni ma jitlghalhomx deni ta' žiemel minħabba fija. Ma nafx kif oħrajn qalbhom tibqa' tħabbat sod u nifishom ma jninx anke jekk ninfieġ nagħraxhom u nħokkhom b'difrejja barraxa. Ingib għajnejja wara widnejja kif xi talin jibqgħu jithanzru u jiffangaw fl-ikel u x-xorb meta jafu li nista' ma nħallihomx ixommu, iħossu u jtiegħmu aktar. (par. 7)

Intom il-bnedmin, u b'mod speċjali intom it-tfal, **ħlejjaq meraviljużi**. Ta' kollox issibu tarf, b'xi mod jew ieħor, illum jew għada. L-ewwel ħriġtuli bl-imberkin maskri! Ajma kif **umbrajthom**. Ħanquni. Imbagħad ivvintajtu s-sapun dellieki. Jherrini aktar mis-sapun tal-platti jew dak li titbaħbħu bih fil-banju. Sejjaħtulu sanitiser. Jekk hu san għalikom, għalija mhuwiex tafux, għax jixwini ħaj, jifliġni u jraqqadni. (par. 8)

Issa, xi sena u nofs ilu, xi ħadd bravu ħolom bit-tilqima. Tridu akkost ta' kollox teħilsu minni. Dan Vaččinu li ħloqtu għadu qalil wisq! Inħoloq apposta biex ikiddni. Ħadha **qatta bla ħabel** kontra wliedi l-Vidjani. Qed jagħmel ħerba minnhom. Jitwerwru u jbewġu lil hinn xhin jiltaqgħu miegħu. Kull darba li naħseb li nkun ħlist minnu, imniefaħ li hu, jerga' jitfačča; b'isem differenti, korazza ġdida, forma stramba – doża aktar qawwiya. (par. 9)

Insomma, bħal kull saltna oħra fl-istorja tad-dinja, jien naf li xi darba jew oħra, ir-renju tiegħi jrid jispičča. Sa dakinhar se nibqa' nissielet kontra kull kurrent, ma' kull Vaččinu. M'intomx se teħilsu minni kif ġieb u laħaq!(par.10)

1. Semmi haġa waħda li Vido jieħu gost jara lin-nies jagħmlu.

2. Għaliex Vido jitqabbel ma' **'ballun tal-ping pong'** jaqbeż minn sodda għal oħra?

3. Vido jsejjaħ lill-bnedmin **'hlejjaq meraviljużi'**. Għaliex jaħseb li huma hekk?

4. Għal xiex jirreferi l-pronom **hom** fil-kelma **'umbrajthom'** fit-tmien paragrafu?

5. Biex jitlef is-saħħa tiegħu Vido?

6. Xi tfisser l-espressjoni **'qatta bla ħabel'** fid-disa' paragrafu?

7. Taħseb li Vido jaħseb li se jibqa' jsaltan fid-dinja? Kif taf?

Taħriġ Ċ: Aħdem dawn il-mistoqsijiet fuq is-silta kollha.

(4 marki)

1. Semmi **żewġ** affarijiet li n-nies bdew jagħmlu biex jeħilsu minn Vido.

a) _____

b) _____

2. Għaliex taħseb li Vido ma jridx jikxef kif u min ħolqu?

Tmiem il-karta